

Kirkollishallituksen istunto 31.8.2023

Pöytäkirja

Aika: 31.8.2023 klo 13.03 - 14.09
Paikka: Kirkollishallituksen kokoustilat, Karjalankatu 1, Kuopio
Läsnä: arkkipiispa **Leo** (puheenjohtaja), metropoliitta **Arseni**, metropoliitta **Elia**, piispa **Sergei**, kirkkoherra **Marko Patronen**, nunna **Elisabet**, **Anna-Katriina Salmikangas**, **Matti Tolvanen**
Esittelijät: palvelukeskuksen johtaja **Jari Rönkkö**, palvelukeskuksen lakimies **Jouni Heino**, kirkkopalvelujen koordinaattori **Antti Räsänen**
Sihteeri: Jouni Heino

Palvelukeskuksen johtajan esittely

57

Kirkolliskokousaloite jumalanpalveluskirjojen toimittamisesta

Esteellisyys:

Metropoliitta Arseni, piispa Sergei

Taustaa:

Metropoliitta Arseni ja Haminan piispa Sergei esittävät kirkolliskokousaloitteessaan, että kirkolliskokous päättää toimikunnan perustamisesta kolmen keskeisen papin käsikirjan; liturgian, vigilian ja ennen pyhitettyjen lahjain liturgian kirjojen toimitustyön ohjeistamiseen ja varaa määrärahan toimitustyötä ja kielenhuoltoa tekevän henkilön palkkaamiseen. **Liite 57.**

Aloitteen valmistelun yhteydessä on kirkollishallituksessa tullut esille, että kirkolla ei ole tällä hetkellä käytössä olevaa yleistä sopimusta kirjojen kustantamisesta. Kirjojen ja kirkkokalenterin kustantamisesta on sovittu Valamon kustannuksen kanssa aina tapauskohtaisesti. Aiempi kustannusyhteistyö Maahengen kanssa on ajettu alas ja korvaavaa järjestelyä ei ole saatettu käyttöön.

Esitys:

Kirkollishallitus esittää kirkolliskokoukselle, että kirkolliskokous päättää perustaa työryhmän kolmen keskeisen papin käsikirjan; liturgian, vigilian ja ennen pyhitettyjen lahjain liturgian kirjojen toimitustyön ohjaamiseen. Kirkollishallitus esittää myös, että kirkon palvelukeskus veloitetaan määrittelemään prosessi siitä, miten tulevaisuudessa kirkon julkaisemien kirjojen kustantaminen hoidetaan sekä neuvottelemaan tarvittavat sopimukset tähän liittyen, jotka kirkollishallitus hyväksyy. Kirkolliskokous ottaa vuoden 2024 talousarviossaan huomioon työryhmän ja käytännön työtä tekevän henkilön

kustannukset ja varaa talousarvioon 15.000 euron määrärahan tähän työhön. Määräraha tulee varata siten, että sitä voidaan käyttää vuosien 2024 ja 2025 aikana.

Kirkollishallitus toimeenpanee kirkolliskokouksen päätöksen ja perustaa työryhmän, nimeää työryhmän jäsenet sekä määrittelee tarkemmin työryhmän toimeksiannon kirkolliskokousaloitteen pohjalta. Toimikuntaa perustettaessa on otettava huomioon, että toimikunnalla on riittävä osaaminen edellä kuvatun työn loppuunsaattamiseen.

Kirkollishallitus lähettää aloitteen kirkolliskokouksen sivistysvaliokunnan käsiteltäväksi.

Muutettu esitys:

Esittelijä muutti esitystään siten, että esitykseen lisätään 2. kappaleen alkuun seuraava virke: ”Mikäli kirkolliskokous päättää esityksen mukaan, kirkollishallitus toimeenpanee kirkolliskokouksen päätöksen.” Esityksen perusteluista otetaan pois 1. kappaleen viimeinen lause: ”Lisäksi rovasti Johannes Seppälän kääntämät Oktoehos ja Triodion kaipaavat kielentarkastusta ja julkaisemista.”

Perustelut:

Metropoliitta Arseni ja Haminan piispa Sergei esityksessään toteavat että: ”Kolmen keskeisen papin käsikirjan; liturgian, vigilian ja ennen pyhitettyjen lahjain liturgian painokset ovat jo loppu. Vigilia- ja liturgiakirjasta ei ole enää järkevää ottaa uusintapainosta, sillä molempien 1953 (liturgia) ja 1955 (vigilia) piispainkokouksen hyväksymien Jumalanpalveluskirjojen teksti on vanhentunutta kieltä ja vaatii vähintäänkin kielellistä korjausta. Ennen pyhitettyjen lahjain liturgian käsikirjaan on kielellisen huollon lisäksi tarpeen tehdä muiden muassa toimitustavan ohjeistukset. Lisäksi rovasti Johannes Seppälän kääntämät Oktoehos ja Triodion kaipaavat kielentarkastusta ja julkaisemista.”

Jumalanpalveluselämää edistävien kirjojen kielenhuolto uusintapainoksia varten on kirkon ydintoiminnan edistämistä. Kirkon tulee huolehtia, että edellä mainitut Jumalanpalveluskäytössä olevat kirjat ovat kielellisesti ajan tasalla ja niitä on papiston käytettävissä. Tällä hetkellä tilanne on kriittinen kyseisten kirjojen osalta ja tarve päivittämiselle ja sen jälkeisille uusintapainoksille on kiireellinen.

Myös kirkon julkaisemien kirjojen kustannusprosessi tulee määritellä ja sopia kustannusta hoitavan tahon tai tahojen kanssa. On tarkoituksenmukaisinta ja kustannustehokkainta, että palvelukeskuksella hoidetaan toimenhaltijatyönä edellä mainittu prosessin kuvaaminen ja sopimusten neuvottelemineen.

Päätös:

Muutetun esityksen mukaan.

Merkittiin pöytäkirjaan, että Metropoliitta Arseni ja piispa Sergei eivät osallistuneet asian käsittelyyn eikä päätöksentekoon.

Palvelukeskuksen johtajan esittely

58

Kirkolliskokousaloite avustuksesta kolttasaamelaisten uudelleenasettamisen 75-vuotisjuhlaan

Esteellisyys:

Metropoliitta Elia, kirkkoherra Marko Patronen

Taustaa:

Kirkolliskokousedustajat Rauno Pietarinen, Metropoliitta Elia, Kaisa Vuolukka, Jaakko Vainio, Ulla Saarinen, Kaisa Pahkala, Heikki Huttunen ja Alexander Roszczenko esittävät kirkolliskokousaloitteessaan, että kirkolliskokous varaa vuoden 2024 menoarvioon 20.000 euron avustuksen Pohjois-Suomen ortodoksiselle seurakunnalle kolttasaamelaisten uudelleenasettamisen 75-vuotisjuhlan kuluihin syksyllä 2024. **Liite 58.**

Esitys:

Kirkollishallitus esittää kirkolliskokoukselle, että Kirkolliskokous varaa vuoden 2024 talousarvioon 5.000 euron avustuksen Pohjois-Suomen ortodoksiselle seurakunnalle kolttasaamelaisten uudelleenasettamisen 75-vuotisjuhlan kuluihin syksyllä 2024.

Kirkollishallitus lähettää aloitteen kirkolliskokouksen talousvaliokunnan käsiteltäväksi.

Perustelut:

Kirkkomme tukee kolttakulttuuria tällä hetkellä kirkolliskokouksen aiemmin kolmeksi vuodeksi myöntämällä 30.000 €:n avustuksella jumalanpalvelus- ja Raamatun tekstien käännöstyöhön. Tuki on jaettu tasaisesti vuosille 2022–2024.

Kirkko tukee kolttasaamelaisia myös välillisesti Ivalossa toimivan pappi ja kanttori -työparin kustannusten kattamisella. Kirkkomme tuki kolttasaamelaisille on suhteessa merkittävä panostus. Vaikka kolttasaamelaisten suuremmallekin tukemiselle on olemassa vankat perusteet, ei kirkkomme nykyinen taloustilanne mahdollista aloitteessa esitetyn rahamäärän varaamista pyydettyyn tarkoitukseen. Sen sijaan pienempi summa on mahdollista osoittaa tähän tärkeään kohteeseen priorisoimalla avustuskohteita.

Päätös:

Esityksen mukaan.

Merkittiin pöytäkirjaan, että Metropoliitta Elia ja kirkkoherra Marko Patronen eivät osallistuneet asian käsittelyyn eikä päätöksentekoon.

Merkittiin vielä pöytäkirjaan, että pöytäkirjan tämän kohdan tarkastajana toimi nunna Elisabet.

Palvelukeskuksen johtajan esittely 59

Kirkolliskokousaloite määrärahasta monikulttuurisen työn projektille 2024–2026

Esteellisyys:

Anna-Katriina Salmikangas

Taustaa:

Kirkolliskokousedustajat Anna-Katriina Salmikangas ja Jussi Kauhanen ovat tehneet aloitteen, jota ovat lähteneet tukemaan kirkkoherrat isä Kaarlo Saarento ja isä Bogdan Grosu. He esittävät aloitteessaan, että kirkolliskokous päättää rahoittaa keskusrahastosta Jyväskylän ja Saimaan ortodoksisissa seurakunnissa tehtävää maahanmuuttajatyötä ja varaa kirkon talousarvioon tähän tarvittavan 25.000 € vuotuisen määrärahan seurakuntien kolmivuotista monikulttuurisen työn yhteistyöprojektia varten vuosille 2024–2026. **Liite 59.**

Esitys:

Kirkollishallitus esittää kirkolliskokoukselle, että kirkolliskokousaloite hyväksytään ja kirkolliskokous päättää aloitteen mukaisesti rahoittaa keskusrahastosta Jyväskylän ja Saimaan ortodoksisissa seurakunnissa tehtävää maahanmuuttajatyötä ja varaa kirkon talousarvioon tähän tarvittavan 25.000 € vuotuisen määrärahan seurakuntien kolmivuotista monikulttuurisen työn yhteistyöprojektia varten vuosille 2024–2026.

Seurakunnat veloitetaan perustamaan yhteistyössä aloitteessa kuvattu projekti, perustamaan projektiryhmän, laatimaan projektille projektisuunnitelman ja raportoimaan vuosittain kirkollishallitukselle projektin etenemisestä.

Kirkollishallitus lähettää aloitteen kirkolliskokouksen talousvaliokunnan käsiteltäväksi.

Vastaesitys: Nunna Elisabet teki vastaesityksen, jonka mukaan asia pannaan pöydälle jatkoselvittelyä varten. Käsitellään yhdessä kahden muun aloitteen kanssa, jotka koskevat pitkälti samaa asiaa. Kirkolliskokoukselle on tehty tämän aloitteen lisäksi kaksi muuta aloitetta ”hanke ukrainalaisten pakolaisten keskuudessa tehtävään projektityöhön vuosina 2024-2027” ja ”aloite ukrainalaiskielistä työtä tekevän papin sijoituspaikan siirtämistä Ouluun ja määrärahoja vuosille 2024-2027”. Nämä kolme aloitetta koskevat osittain samoja asioita. Siksi ne olisi tarkasteltava ja arvioitava samanaikaisesti, jolloin välttyttäisiin tekemästä osin päällekkäistä työtä eli ei tuhlattaisi käytettävä olevia taloudellisia ja henkilöstö resursseja.

Metropoliitta Arseni kannatti vastaesitystä, minkä jälkeen esittelijä veti esityksenä pois.

Perustelut:

Jyväskylän ja Saimaan seurakuntien jäsenistä noin kymmenen prosenttia puhuu äidinkielenään venäjää ja seurakuntien alueella on merkittävä määrä Ukrainan sotaa pakooneita ihmisiä. Molempien seurakuntien alueella voidaan puhua yhteensä tuhansista ihmisistä.

Jumalanpalvelukset, sielunhoito ja uskonnonopetus omalla kielellä ovat keskeisiä kirkon tehtäviä. Ukrainalaisten pakolaisten osalta edellä mainittujen asioiden tarjoaminen omalla kielellä edesauttaa heidän kotoutumistaan Suomeen ja kirkon yhteyteen saattamistaan.

Kirkon monikulttuurista työtä on rahoitettu keskusrahaston kautta aiemmin useammassa seurakunnassa. Joitakin vuosia sitten avustusta myönnettiin Lahden seudulle, josta käsin työtä tehtiin

myös Kaakkois-Suomeen. Viimeisemmät neljä vuotta rahoitusta on saanut Kuopion ortodoksinen seurakunta. Kuopiossa tilanne venäjänkielisen työn osalta on parantunut, osin myös monikulttuurisen työn tukemisen ansiosta. Nyt on tarkoituksenmukaisinta suunnata tämä tuki Jyväskylän ja Saimaan seurakunnille. Seurakuntien esittämä projektimalli on varsin kustannustehokas tapa hoitaa monikulttuurista työtä kyseisten seurakuntien alueella. Esitettyä mallia voidaan näin ajatella eräänlaisena pilottina tämän tapaisten tehtävien hoitamiseksi.

Päätös:

Vastaesityksen mukaan.

Merkittiin pöytäkirjaan, että Anna-Katriina Salmikangas ei osallistunut asian käsittelyyn eikä päätöksentekoon.

Palvelukeskuksen johtajan esittely

60

Kirkolliskokousaloite seurakuntien hallinnon ja toiminnan kehittämiseksi kohti pyhäkkökeskeistä toimintaa

Taustaa:

Kirkolliskokousedustajat Jefim Brodkin, Kim Kilpinen, Anja Lindström ja Irina Tchervinskij-Matsi ovat tehneet kirkolliskokousaloitteen seurakuntien hallinnon ja toiminnan kehittämiseksi kohti pyhäkkökeskeistä toimintaa. **Liite 60.**

Aloitteessa esitetään, että kirkolliskokous perustaa työryhmän tarkemmin määrittelemään, mitä pyhäkkökeskeisellä toiminnalla ja hallinnolla voidaan tarkoittaa nykyisen kirkkolain ja kirkkojärjestyksen sekä seurakuntamallin puitteissa, sekä mitä konkreettisia toimenpiteitä pyhäkkökeskeisyyden edistämiseksi seurakunnissa voitaisiin toteuttaa. Myös piispojen, hiippakuntien ja kirkon keskushallinnon suhde pyhäkkökeskeiseen toimintaan tulisi arvioida.

Aloitteentekijät esittävät myös, että hallinnonmuutoksen myötä tulee kouluttaa työntekijöitä ja luottamushenkilöitä sekä ohjeistaa seurakuntalaisia pyhäkkökeskeiseen toimintamalliin koko kirkkokunnassa. Tulee tarkemmin selvittää jokaisen pyhäkön pyhäkkötoimikunnan mahdollisuus omaan budjettiin, jonka puitteissa pyhäkkötoimikunnan jäsenet voivat paikallisesti suunnitella toimintaa. Tähän liittyen aloitteessa esitetään edelleen, että selkeytetään pyhäkkötoimikuntien suhde seurakunnan päätöksentekoon, erityisesti kuinka ne esittävät pyhäkkönsä tarpeet seurakunnanneuvostolle ja -valtuustolle.

Esityksensä perusteluissa he tuovat esiin, että yleensä aktiivisuus lisääntyy vaikuttavuuden myötä. Nyt yhä useampi pyhäkkö on kaukana päätöksenteosta eikä tunnu olevan selvää, mitkä asiat voidaan sopia paikallisesti ja mitkä täytyy käsitellä hallinnossa. Asiaa hankaloittaa, jos pyhäkköyhteisön pappi ei asu samalla paikkakunnalla tai ole tietoinen, mihin oma toimivalta riittää.

Esitys:

Kirkollishallitus esittää kirkolliskokoukselle, että kirkolliskokousaloite hylätään aloitteena, eikä asiaa selvittävää toimikuntaa perusteta. Sen sijaan kirkolliskokous velvoittaa seurakuntia selvittämään, mitä pyhäkkökeskeisellä toiminnalla ja hallinnolla omassa seurakunnassa tarkoitetaan ja mihinkä pyhäkkökeskeisyyttä edistäviin toimiin seurakunnat ryhtyvät.

Kirkollishallitus myös esittää, että kirkolliskokous keskustelee pyhäkkökeskeisyydestä ja nostaa esille esimerkkejä siitä, mitä pyhäkkökeskeisyys voisi konkreettisesti tarkoittaa.

Seurakunnat velvoitetaan raportoimaan kirkolliskokoukselle, mitä konkreettisia pyhäkkökeskeisyyttä edistäviä toimia on tehty ja suunnitellaan tehtävän. Tämän pohjalta kirkon palvelukeskusta velvoitetaan kartoittamaan seurakuntien tukitarpeet koulutuksen sekä käytännön toimenpiteiden osalta ja järjestämään koulutusta ja käytännön tukea seurakunnille.

Kirkollishallitus lähettää aloitteen kirkolliskokouksen hallintovaliokunnan käsiteltäväksi.

Vastaesitys: Nanna Elisabet teki vastaesityksen, jonka mukaan kirkollishallitus esittää kirkolliskokoukselle, että kirkolliskokousaloite hylätään aloitteena, eikä asiaa selvittävää toimikuntaa perusteta. Loppu esityksestä poistetaan tarpeettomana.

Esittelijä veti esityksensä pois läsnäolijoiden oltua yksimielisesti vastaesityksen kannalla.

Kuten perustelluissa on todettu, aloitteessa esiintuodut pyhäkkökeskeisyyttä edistävät toimenpiteet ja toimintamallit ovat mahdollisia nykyisen lain, kirkkojärjestyksen ja seurakunnallisen hallintorakenteen puitteissa. Pyhäkköjen oma osallistava budjetointi on vallitsevan lainsäädännön puitteissa mahdollista ja vaatii vain seurakunnan päätöksen asiasta.

Esitys lisäisi tarpeetonta byrokratiaa ja itse asiassa on ristiriidassa pyhäkkökeskeisen toiminnan edistämiseksi. Toimikunta tai palvelukeskuksen kartoitukset koulutuksen tarpeesta veisivät seurakunnilta mahdollisuuksia kehittyä omien tarpeidensa mukaisesti, eikä seurakunnilla itsenäisinä yksikköinä olisi edes veloitetta noudattaa toimikunnan päätöksiä. Aloitteessa mainitut ongelmat ovat sellaisia, jotka jokainen pyhäkkö/seurakunta osaa itse parhaiten ratkaista omien tarpeidensa mukaisesti ja tarvittaessa järjestää koulutusta koulutusmäärärahojensa puitteissa.

Seurakunnat laativat tavoite- ja toimintasuunnitelmansa, ja niissä näkyy, miten seurakunnat edistävät pyhäkkökeskeisyyttä. Niiden lisäksi on turha laatia erillisiä raportteja, pakkoraportit harvoin antavat lisäinformaatiota tai parantavat toimintaa, mutta vievät voimavaroja itse toiminnasta.

Perustelut:

Aloitteentekijät nostavat keskusteluun yhden kirkon tavoite-, ja toimintasuunnitelman keskeisimmän kohdan. Aloitteessa esiintuodut pyhäkkökeskeisyyttä edistävät toimenpiteet ja toimintamallit ovat mahdollisia nykyisen lain, kirkkojärjestyksen ja seurakunnallisen hallintorakenteen puitteissa.

Pyhäkköjen oma osallistava budjetointi on vallitsevan lainsäädännön puitteissa mahdollista ja vaatii vain seurakunnan päätöksen asiasta. Pyhäkköjen oman budjetoinnin tekniset mahdollisuudet ovat olemassa ja kirkon taloustoimisto tukee käyttöönotossa niitä seurakuntia, jotka tähän päättävät ryhtyä. Seurakunnat voivat omilla päätöksillään määritellä pyhäkkötoimikuntien työtä ja delegoida päätöksentekovastuuta niille sekä pyhäkössä toimiville työntekijöille.

Seurakuntien luottamuselimien jäsenillä on kirkkojärjestyksen mukaisesti omissa seurakunnissaan aloiteoikeus. Tästä on säännökset seurakunnanvaltuuston osalta KJ 90 §:ssä ja seurakunnanneuvoston osalta KJ 96 §:ssä. Kirkollishallitus suosittaa luottamushenkilöitä käyttämään aloiteoikeuttaan tässäkin asiassa.

Kirkon keskushallinnon suhde pyhäkkökeskeisyyteen on enemminkin mahdollistava ja tukeva kuin määräävä ja ohjaava. Ainoastaan aloitteessa mainittuun ongelmaan pyhäkköjen pappien asuinpaikan sijoittumisesta muualle kuin pyhäkön toiminta-alueelle, ei voida vaikuttaa nykyisen Suomen lainsäädännön puitteissa. Perustuslain 9 §:n 1 momentin mukaan Suomen kansalaisella ja maassa laillisesti oleskelevalla ulkomaalaisella on vapaus liikkua maassa ja valita asuinpaikkansa.

Toimikunnan perustaminen asian ympärille viivyyttää tarpeettomasti jo nyt mahdollisia toimia pyhäkkökeskeisyyden edistämiseksi. Keskustelua pyhäkkökeskeisyyden sisällöstä voidaan ja tulee käydä kirkolliskokouksessa, seurakunnissa ja niiden luottamuselimissä.

Päätös:

Vastaesityksen mukaan.

Kirkkopalvelujen koordinaattorin esittely

61

Aloite kirkolliskokoukselle liturgisten tekstien, jumalanpalvelus- ja toimituskirjojen sekä papiston käsikirjojen digitoimisesta ja tallentamisesta, sekä digitaalisen nuotti- ja äänitepankin luomisesta Ortodoksisivustolle

Taustaa:

Irina Tchervinskij-Matsi, Kaisa Pahkala, Sofia Laukkanen ja Ioannis Lampropoulos esittävät aloitteessaan kirkolliskokoukselle liturgisten tekstien, jumalanpalvelus- ja toimituskirjojen sekä nuotti-, että äänitepankin luomista Ortodoksisivustolle. **Liite 61.**

Aloitteen mukaan kirkolliskokous varaa 25 000 euroa vuoden 2024 menoarvioon ammattitaitoisen henkilön palkkaamiseksi kuudeksi kuukaudeksi jumalanpalvelustekstien, -kirjojen ja nuottien digitoimistyöhön sekä äänitepankin luomiseksi kirkon hallinnoimalle sähköiselle alustalle. Työhön palkattavan henkilön tulee hallita Sibelius-nuotinnusohjelma sekä tunnettava suomenkielinen ortodoksinen kirkkomusiikkikenttä.

Nuotinnettuja liturgisia veisuja on painettu vuosikymmenien aikana paljon. Painamatonta nuottimateriaalia on käytössä paljon osan ollessa sähköisessä muodossa, mutta osa on käytössä lähinnä valokopioina. Jotkut kanttorit ovat laatineet yksityisesti harjoitusäänitteitä kirkkokuorolaisille. Äänitteiden taso on vaihteleva.

Papiston jumalanpalvelus- ja toimituskirjoja ei ole saatavilla sähköisesti. Myös niiden painokset ovat pääsääntöisesti loppuneet.

Koska jumalanpalvelustekstit ovat olleet julkisesti saatavilla yksityisellä ortodoksi.net -sivustolla yksityisellä palvelimella, ei niiden pysyvyyttä voi kaikissa olosuhteissa taata.

Esitys:

Kirkollishallitus esittää kirkolliskokoukselle, että aloite hyväksytään muutettuna: Kirkolliskokous varaa yhteensä 16 000 euroa vuosien 2024–2027 menoarvioon liturgisten tekstien, jumalanpalvelus- ja toimituskirjojen sekä nuotti-, että äänitepankin tekemiseen, graafiseen suunnitteluun, julkaisuun ja tekniseen tukeen. Julkaisu tapahtuu Suomen ortodoksisen kirkon hallinnoimalla liturgia.fi -sivustolla. Püspainkokoukselle on tarpeen tuoda hyväksyttäväksi aiemmin hiippakunnan püspan luvalla koekäyttöön hyväksytyt jumalanpalvelustekstit.

Puolen vuoden projektityöntekijän sijaan nimitetään kirkon olemassa olevasta henkilöstöstä vastuuhenkilö neljäksi vuodeksi, joka valmistelee tilannekuvan jo valmiista aineistosta sekä olemassa olevasta sähköisestä alustasta. Vastuuhenkilö valmistelee tilannekuvan lisäksi työsuunnitelman vuoden 2024 aikana ja raportoi siitä kirkollishallitukselle. Raportissa on hyvä tulla esille eri tehtävien arvioitu tärkeysjärjestys sekä suunnitelma sivuston ylläpidosta ja päivityksestä tulevaisuudessa.

Kirkollishallitus lähettää aloitteen kirkolliskokouksen sivistysvaliokunnan käsiteltäväksi.

Perustelut:

Aloite on erittäin tärkeä. Suomen ortodoksinen kirkko on omistanut aloitteessa mainitut jumalanpalvelustekstien suomennokset yli 40 vuotta. Vuodesta 2008 alkaen ne ovat olleet saatavilla seurakuntien käyttöön hiippakunnan püspan luvalla yksityisellä ortodoksi.net-sivustolla. Seminaarilla, luostareissa ja osassa seurakuntia ne ovat olleet aktiivisessa käytössä julkaisusta alkaen.

Ortodoksi.net -sivuston kaaduttua vuonna 2017 em. jumalanpalvelustekstit siirrettiin kirkkokunnan omalle kehitys.liturgia.fi -sivustolle (jatkossa liturgia.fi). Liturgia.fi -sivusto on kirkkokunnan oma sivusto, jossa ovat jo nyt ortodoksisen seminaarin käytössä olevat rovasti Johannes Seppälän 1970–80 luvuilla tekemät käännökset. Seminaarin kirkkomusiikin opettaja on editoinut niitä seminaarin päivittäisiin jumalanpalveluksiin kolmen vuoden ajan. Sivuston luomisessa teknisenä tukena on ollut Juhana Siren. Tekstejä on yli 4000 sivua. Sivustolle on myös koottu jumalanpalvelusveisujen nuotinnuksia. Sivusto on tarkoitettu erityisesti kirkkomusiikin ja liturgiikan ammattikäyttöä varten.

Usealle vuodelle suunnattu rahoitus ja olemassa olevan henkilöstön ajallinen resursointi varmistaa jatkuvuuden liturgia.fi -sivuston kehitystyölle ja aineiston kokoamiselle. Kirkkomusiikin sävellyksiä on kertynyt Suomen ortodoksisen kirkon historiassa paljon ja työ jatkuu.

Ortodoksisto.fi -sivusto on ortodoksista kasvatusta ja opetusta tukeva sivusto. Sinne kootaan aineistoa erityisesti kotona, seurakunnissa ja kouluissa tapahtuvaa kasvatusta, koulutusta ja opetusta varten.

Päätös:

Esityksen mukaan.

.

Palvelukeskuksen lakimiehen esittely

62

Kirkolliskokousaloite seurakuntien ja luostarien kiinteistö- ja irtaimistovakuutusten nykyisiin sopimuksiin ja vahinkohistoriaan perehtymisestä ja mahdollisuudesta luopua vakuuttamisesta

Esteellisyys:

Metropoliitta Arseni

Taustaa:

Metropoliitta Arseni on tehnyt kirkolliskokoukselle aloitteen perehtyä seurakuntien ja luostarien kiinteistö- ja irtaimistovakuutusten nykyisiin sopimuksiin ja vahinkohistoriaan, sekä saadun tiedon pohjalta päättää, onko kirkolle edullisinta luopua vakuutusyhtiöiden käytöstä ja sen sijaan koota vakuutusmaksut kirkollishallituksen sijoitettavaksi ja mahdollisen vahingon sattuessa huolehtia korvauksista kirkollishallituksen ja seurakunnan/luostarin välisen sopimuksen mukaisesti. **Liite 62.**

Esitys:

Kirkollishallitus esittää kirkolliskokoukselle, että aloite hyväksytään ja kirkolliskokous antaa asian palvelukeskuksen selvittäväksi siten, että selvityksen tulokset voidaan tarvittaessa antaa seurakunnille ja keskushallinnolle ja luostareille tiedoksi vuoden 2025 talousarvion valmistelussa.

Kirkollishallitus lähettää aloitteen kirkolliskokouksen talousvaliokunnan käsiteltäväksi.

Perustelut:

Vakuuttamalla seurakunnat ja keskushallinto siirtävät kiinteistöihin ja irtaimistoon liittyviä taloudellisia riskejä vakuutusyhtiölle. Kysymys on siten valitusta riskienhallinnan tasosta. Koska aloitteessa mainittua selvitystä ei ole aiemmin tehty, on asian selvittäminen perusteltua osana mahdollisia kustannussäästöjä.

Alustavan selvityksen mukaan kolmen suurimman seurakunnan vakuutusmaksut vuodelta 2022 ovat olleet seuraavat: Helsingin srk: 84 000 euroa, Joensuun srk: 26 000 euroa ja Kuopion srk: 22 000 euroa, yhteensä 132 000 euroa. Maksut sisältävät kaikki vakuutukset: toiminnan, autot, kiinteistöt, metsänhoito yms. omaisuuden vakuutukset. Toisena esimerkkinä Ilomantsin kirkon kiinteistön vakuutukset ovat olleet ko. vuonna 5800 euroa.

Päätös:

Esityksen mukaan.

Merkittiin pöytäkirjaan, että metropoliitta Arseni ei osallistunut asian käsittelyyn eikä päätöksentekoon.

Palvelukeskuksen lakimiehen esittely

63

Kirkolliskokousaloite ikonimaalausperinteen siirtämisestä, sen kirjaamisesta 94 § kirkkojärjestykseen ja toteutuksen valvomisesta

Taustaa:

Kirkolliskokousedustajat Irina Tchervinskij-Matsi ja Kim Kilpinen ovat tehneet kirkolliskokousaloitteen ikonimaalausperinteen siirtämisestä, sen kirjaamisesta 94 § kirkkojärjestykseen ja toteutuksen valvomisesta. **Liite 63.**

Aloitteen taustana todetaan, että ”...Kirkkojärjestyksestä puuttuu maininta ikonimaalauksesta. Ikonit ovat merkittävä osa jokapäiväistä hengellisyyttämme, niin kodeissa kuin liturgisen elämän keskiössä kirkossakin. Ikonitaide on myös tunnetuin ja ulospäin näkyvin osa kirkkomme perinnettä. Kirkkomme on se taho, jonka tulisi huolehtia ortodoksisen ikonimaalausperinteen jatkumisesta tuleville sukupolville, mikään muu taho sitä ei voi tehdä...”

Toisena kohtana aloitteessa todetaan, että ”...Tällä hetkellä ei ole minkäänlaista valvontaa, että seurakunnan neuvosto huolehtii 94 §:n kohdan 2 tehtävistään...”

Aloitteessa esitetään, että nykyistä 94 § kirkkojärjestyksestä muutettaisiin niin, että seurakunnan neuvoston tehtäviin lisätään myös ikonimaalausperinteen siirtämisestä huolehtiminen.

Edelleen aloitteessa esitetään, että ”...koska kirkolliskokouksen tehtävänä on valvoa kirkon toimintaa, seurakuntien tulee lähettää vuosittain kirkolliskokoukselle raportti, kuinka seurakunnassa on huolehdittu ikonitaiteen perinteen siirtämisestä, seurakunnan kirkkomusiikki -, kasvatusta- ja diakoniatöiden sekä seurakunnan tiedotustoiminnan järjestämisestä...”

Esityksensä perusteluissa he tuovat mm. esiin, että ”...Ikonimaalauksella on kirkkomusiikin ohella merkittävä missiologinen tehtävä. Sen lisäksi, että ne toimivat ”näyteikkunana” kirkkoamme ja sen elävään kulttuuriperintöön, niin myös suuri osa kirkkoon liittyvistä on saanut ensikosketuksen ortodoksisuuteen taideharrastuksen, kuten kirkkokuoron tai ikonipiirin kautta. Molemmat harrastukset palvelevat kirkkoamme ns. ”matalan kynnyksen” lähestymistapana.

Valvonnan lisäämisellä ja vuosittaisen raportin laatimisella kirkolliskokoukselle varmistetaan, että seurakuntien neuvostot ottavat tehtävänsä vakavasti ja todella huolehtivat niistä. Esimerkiksi kanttoripulan koittaessa on vaarana, että säännöllinen kirkkomusiikki vaarantuu ja viikoittaisia harjoituksia ei ylläpidetä. Sama koskee nuorisoa ja diakoniatyötä sekä tiedottamista, joiden tarve lisääntyy kaikissa seurakunnissa. Kaikki kirkkojärjestykseen merkityt seurakunnan neuvoston kirkkojärjestyksen 94 § kohdassa luetellut tehtävät ovat yhtä tärkeitä ja niiden toteutusta tulisi kirkolliskokouksen valvoa.”

Esitys:

Kirkollishallitus esittää kirkolliskokoukselle, että aloitteeseen sisältyvä esitys ikonimaalausperinteen siirtämisestä koskevan tehtävän lisäämisestä kirkkojärjestyksen 94 §:ssä lueteltuihin seurakunnan neuvoston tehtäviin hyväksytään.

Kirkollishallitus esittää edelleen kirkolliskokoukselle, että aloitteeseen sisältyvä ehdotus seurakuntien vuosittaisesta raportointivelvollisuudesta kirkolliskokoukselle kirkkojärjestyksen 94 § kohdassa lueteltujen tehtävien toteutuksesta ja kirkolliskokouksen velvollisuudesta valvoa näiden tehtävien toteutumista hylätään.

Sen sijaan kirkolliskokous velvoittaa seurakuntia kiinnittämään huomiota seurakunnan omaan toiminnan ja talouden suunnittelu- ja seurantaprosessiin siten, että seurakunnissa myös arvioidaan vuosittain lakisääteisten ja muiden vuosisuunnitelmaan sisältyvien tehtävien toteutumista.

Kirkollishallitus lähettää aloitteen kirkolliskokouksen lakivaliokunnan käsiteltäväksi.

Vastaesitys: Nunna Elisabet teki vastaesityksen, jonka mukaan kirkollishallitus hylkää aloitteen myös siltä osin, että ikonimaalausperinne lisätään kirkkojärjestyksen 94 §:ssä lueteltuihin seurakunnanneuvoston tehtäviin.

Esittelijä veti ikonimaalausta koskevan esityksensä perusteluineen pois läsnäolijoiden oltua yksimielisesti vastaesityksen kannalla.

Ortodoksisesta kirkosta annetun lain (985/2006) 2 §:n mukaan kirkko palvelee ihmisiä pyhien toimitusten, ortodoksisen kasvatuksen ja opetuksen, diakonia- ja hyväntekeväisyystyön sekä ortodoksisen kirkon perinteeseen perustuvan muun toiminnan kautta

Kirkkojärjestyksen 9 §:n mukaan papiston tehtävänä on seurakuntalaisten kristillinen kasvatusta, opetus ja sielunhoito. Papiston on yhdessä muiden seurakunnan työntekijöiden kanssa pidettävä seurakunnan eri alueilla hartaushetkiä, raamatunselityksiä ja muita hengellisiä opetustilaisuuksia. Kanttorin on huolehdittava seurakuntalaisten kirkkomusiikkikasvatuksesta. 10 §:n mukaan hiippakuntien, seurakuntien ja kirkon jäsenten tulee harjoittaa kristilliseen elämäntapaan perustuvan avun antamista erityisesti niille, joiden tarve on suurin ja joita ei muulla tavoin auteta.

Kirkkojärjestyksen 87 §:n mukaan seurakunnanvaltuuston tehtävänä on muun muassa edistää seurakunnan hengellistä elämää sekä ohjata ja valvoa kasvatusta-, nuoriso- ja diakoniatoimintaa. 94 §:n mukaan neuvosto huolehtii seurakunnan kirkkomusiikki-, kasvatusta-, ja diakoniatoiminnan sekä seurakunnan tiedotustoiminnan järjestämisestä.

Niin tärkeää kuin ikonien maalaus onkin kirkolle, se on eriluonteinen asia kuin kirkkojärjestyksen §94 kohdassa 2 mainitut kirkkomusiikki-, kasvatusta-, ja diakoniatoiminta sekä seurakunnan tiedotustoiminta. näkyy siinä, että ikonimaalausta ei ole mainittu kirkkojärjestyksen 9 ja 10 §:ssä. On myös todettava, että 94 § 2 kohdassa ei ole ollut tarkoitustakaan mainita kaikkia kirkolle ja seurakunnalle erittäin tärkeitä toimintoja.

Olipa seurakuntien taloudellinen tilanne kuinka tiukka tahansa, se ei voi luopua kirkkomusiikki-, kasvatusta-, ja diakoniatoiminnasta eikä tiedotustoiminnastaan tahi ulkoistaa niitä. Toki nämäkin toiminnat on järjestettävä valtuuston kulloinkin myöntämien määrärahojen puitteissa.

Ikonimaalausta sen sijaan voidaan järjestää ”ortodoksisesti” monin eri tavoin. Toiminnan ei tarvitse olla seurakunnan järjestämää, muillakin järjestävillä tahoilla on hyviä ortodoksisen perinteen mukaan toimivia opettajia ja myös opettajat voivat järjestää itse kurssseja.

Perustelut:

Ikonimaalausperinteen siirtämisestä huolehtiminen palvelee sekä seurakunnan jäsenten omaa hengellisyyttä niin kodeissa kuin liturgisen elämän keskiössä kirkossakin. Ikonitaide on myös tunnetuin ja ulospäin näkyvin osa kirkkomme perinnettä. Tästä tehtävästä huolehtimisen lisääminen seurakunnanneuvoston tehtäväksi on tämän vuoksi perusteltua.

Kirkkojärjestyksen 94 § kohdassa lueteltujen seurakunnanneuvostojen tehtävien toteutumisen valvontaa ei ole tarkoituksenmukaista eikä keskushallinnon resurssien puolesta mahdollistakaan toteuttaa vuositasolla kirkon keskushallinnossa kirkon ylimmän päätöksentekokoelimen tasolla.

Päätös:

Vastaesityksen mukaan.

Palvelukeskuksen lakimiehen esittely

64

Esitys ortodoksisesta kirkosta annetun lain säännösten muuttamiseksi ja tähän liittyväksi hallituksen esitykseksi**Taustaa:**

Ortodoksisesta kirkosta annetun lain ja kirkkojärjestyksen muutostyö on ollut kirkon hallinnossa vireillä useamman vuoden ajan. Kirkon lakityöryhmä teki muutostyössä alustavan valmistelun ja jätti raporttinsa vuoden 2021 kirkolliskokoukselle, joka päätti, että säädösvalmistelu voidaan toteuttaa ostopalveluna kirkollishallituksen valitsemalta yliopistolta, jolla on riittävä säädösvalmistelun osaaminen. Edelleen kirkolliskokous päätti, että valmis raportti tulee esittää viimeistään 31.8.2022 kirkollishallitukselle ja kirkollishallituksen pitää tehdä säädösmuutoksista vuoden 2022 kirkolliskokoukselle yksityiskohtainen esitys hallituksen esityksen muodossa.

Kirkollishallitus päätti tehdä 18.1.2022 yhteistyösopimuksen Itä-Suomen yliopiston kanssa niin, että yliopisto tekee ne hallituksen esityksen muodossa tarvittavat ortodoksisesta kirkosta annetun lain ja kirkkojärjestyksen muutokset perusteluineen, jotka vuoden 2021 kirkolliskokous on päättänyt toteuttaa. Projektiryhmä luovutti raporttinsa kirkollishallitukselle 22.8.2022.

Vuoden 2022 kirkolliskokous päätti lakivaliokunnan mietinnön mukaisesti, että kirkollishallituksen kokouksessaan 28.9.2022 hyväksymät työryhmän säädösesitykset perusteluineen lähetetään lausuntokierrokselle, minkä jälkeen Kirkollishallitus nimesi kokouksessaan 23.2.2023 professori Matti Tolvasen, varatuomari Peter Saramon ja kirkollishallituksen lakimiehen Jouni Heinon valmistelijoina käsittelemään lakityöryhmän raportista pyydettyjä lausuntoja ja valmistelemaan lopullisen ehdotuksen säädösmuutoksiksi vuoden 2023 kirkolliskokoukselle.

Kirkollishallitus kävi kokouksessaan 9.6.2023 lähetekeskustelun lausuntokierroksen perusteella päivitetystä esitysluonnoksesta 31.5.2023 laiksi ortodoksisesta kirkosta annetun lain muuttamiseksi ja ehdotusluonnoksesta 31.5.2023 kirkolliskokouksen päätökseksi ortodoksisen kirkon kirkkojärjestyksen muuttamisesta ja antoi ohjeet jatkovalmistelua varten kirkollishallituksen kannanottoa edellyttäneisiin kysymyksiin.

Kirkollishallituksen kokouksessaan 9.6.2023 antamia ohjeita on nyt käsiteltävänä olevassa esityksessä vielä tarkennettu seuraavilta osin:

Papiston ja kanttorin tehtävän täyttäminen (lakiehdotuksen § 9 c, 3 mom.) Liite 64 a:

Lisäehdokkaudet. Piispan suostumus on lisätty lisäehdokkaiden hyväksymisen ehdoksi. Toisaalta on katsottu välttämättömäksi lisätä, että piispa voi kieltäytyä hyväksymästä muodollisesti pätevää hakijaa

lisäehdokkaaksi vain perustellusta syystä, joka on ilmoitettava hakijalle. Lakiehdotuksen yksityiskohtaisiin perusteluihin on myös lisätty maininta siitä, että piispan ratkaisusta voi valittaa.

Kirkkoherran vaali (lakiehdotuksen § 9 c, 1 mom.) Liite 64 a:

Kirkkoherran vaali valtuuston toimesta. Kansanvaalista poikkeaminen ehdotetaan mahdolliseksi seuraavien edellytysten täytyessä: (1) päätös siirtää valinta valtuustolle on tehtävä ennen tehtävän haettavaksi julistamista; (2) päätös on tehtävä 2/3 määräenemmistöllä annetuista äänistä ja (3) piispan tulee hyväksyä valtuuston päätös.

Kirkollishallituksen kokouksessaan 9.6.2023 antaman ohjeistuksen mukaisesti työstetyt ja edellä kerrotuin tavoin täydennetyt säädöstekstit perusteluineen ovat esityslistan liitteenä. **Liite 64 a, versio 3.1.** Lisäksi esityslistan liitteenä on hallituksen esityksen liitteeksi tulevat rinnakkaistekstit vanha/uusi. **Liite 64 b.**

Kesäkuun kokouksen jälkeen tehdyt muutokset löytyvät lisäys- ja poisto-merkinnöin 3.0-versioista. **Liitteet 64 c ja 64 d.**

Kirkolliskokous käsittelee syksyllä 2023 vain lakitekstin. Kirkkojärjestys ei vielä tässä vaiheessa ole esillä päätösasiana vaan taustatietona, jonka mukanaolo auttaa lakitekstin ymmärtämistä. Lakihankkeeseen liittyvät kirkkojärjestyksen muutokset tulevat siten käsittelyyn aikaisintaan syksyllä 2024 sen jälkeen, kun eduskunta on lakimuutoksen hyväksynyt.

Esitys:

Kirkollishallitus esittää kirkolliskokoukselle hyväksyttäväksi esityksen ortodoksisesta kirkosta annetun lain muuttamiseksi. **Liitteet 64 a ja 64 b.**

Kirkollishallitus toteaa valmisteluryhmän työn päättyneeksi ja lähettää ortodoksisesta kirkosta annetun lain ja kirkkojärjestyksen muutosesitykset kirkolliskokouksen lakivaliokunnan käsiteltäväksi.

Muutettu esitys:

Esittelijä muutti esitystään siten, että papiston ja kanttorin tehtävän täyttämistä koskevan lakiehdotuksen § 9 c, 3 mom. yksityiskohtaisista perusteluista poistetaan maininta valitusoikeudesta piispan päätökseen, jolla hän on perustellusta syystä kieltäytynyt hyväksymästä muodollisesti pätevää hakijaa lisäehdokkaaksi. Valitusoikeutta ei ole piispan päätöksestä myöskään voimassa olevassa laissa.

Voimassa olevan lain 106 §:n viittaussäännös muutetaan kohdistumaan 9c §:n 3 momenttiin ja 9e §:n 1 momenttiin. Myöskin piispainkokouksen päätöksiä koskee kategorinen valituskielto.

Perustelut:

Lakimuutos on ollut kirkon hallinnossa vireillä usean vuoden ajan. Muutostyö perustuu mm. tarpeeseen yhteensovittaa kanoninen ja maallinen lainsäädäntö, säännellä kanonisen menettelyn vaikutukset papin työsuhteeseen sekä selkiyttää kirkon työntekijöiden työoikeudellinen asema korostaen kuitenkin kirkon autonomiaa ja uskonnonvapautta. Esitettävät lakitekniset ja systemaattiset muutokset on nähty välttämättöminä lain luettavuuden ja ymmärrettävyyden parantamiseksi. Keskeisenä ajatuksena lakimuutoksessa on, että lakiin kirjataan vain välttämätön. Kirkon sisäistä organisaatiota koskeva sääntely on siirretty kirkkojärjestykseen.

Kirkkojärjestys ei vielä tässä vaiheessa ole esillä päätösasiana vaan taustatietona, jonka mukanaolo auttaa lakitekstin ymmärtämistä. Lakihankkeeseen liittyvät kirkkojärjestyksen muutokset tulevat kirkolliskouksen käsittelyyn aikaisintaan syksyllä 2024 sen jälkeen, kun eduskunta on lakimuutoksen hyväksynyt.

Päätös:

Muutetun esityksen mukaan.

Pöytäkirjan tarkastajat 65

Esitys:

Pöytäkirjan tarkastavat Marko Patronen ja Matti Tolvanen

Muutettu esitys:

Pöytäkirjan tarkastavat Marko Patronen ja Matti Tolvanen. Marko Patrosen esteellisyyden vuoksi kohdan 58 tarkastaa nunna Elisabet.

Päätös:

Muutetun esityksen mukaan.

.

Tiedoksi 66

- a) Eduskunnan apulaisoikeusasiamiehen ratkaisu EOAK/826/2022, liite 66 a
- b) Eduskunnan apulaisoikeusasiamiehen ratkaisu EOAK/2447/2022, liite 66 b
- c) Haatalan rukoushuoneen poistaminen kirkollisesta käytöstä, liitteet 66 c 1–4
- d) Hiippakuntien toimintakertomukset vuodelta 2022, liitteet 66 d 1–3
- e) Hiippakuntien toimintasuunnitelmat vuodelle 2023, liitteet 66 e 1–3
- f) Eri hiippakuntien seurakuntien raportit tavoite- ja toimintasuunnitelmien toteutumisesta, liitteet 66 f 1–10
- g) Tuomioistuinvirasto Tiedote 6/2023; Asiointipalveluun ja oikeudenkäyntimaksuihin liittyvät seikat, jotka tulee ottaa huomioon viranomaispäätökseen liitettävästä valitusosoituksessa, liite 66 g

Esitys:

Merkitään tiedoksi.

Muutettu esitys:

Lisätään kohta h) Lokakuun kokousajankohdan muutos: aiemmin sovitusta poiketen kokous pidetään maanantaina 23.10.2023 klo 13 alkaen.

Päätös:

Muutetun esityksen mukaan.

Huomionosoitukset 67

Metropoliitta Arseni on myöntänyt seuraavan siunauskirjan 7.6.2023:
Olena Mikhailova

Arkkipiispa Leo on myöntänyt seuraavat siunauskirjat 13.7.2023:
Gregorios Marhala
Petri Jeskanen

Metropoliitta Arseni on myöntänyt seuraavat siunauskirjat 14.7.2023, luovutus 3.9.2023 tai myöhemmin
Jouni Ratilainen
Pauli Sormunen
Aino Miikkola
Silja Paavilainen
Anneli Salonen
Tuula Marjatta Barck
Aino Marjatta Räsänen
Raili Terttu Anneli Päivinen
Helvi Kuronen
Eila Onerva Uuksulainen
Anneli Eila Savolainen
Eija Helena Laitila
Martta Helena Luumi
Reijo Juhani Palviainen
Kirsti Anelma Mustonen

Arkkipiispa Leo on myöntänyt seuraavat siunauskirjat 1.8.2023
Tommi Ilmonen
Joonas Virolainen
Kim Kilpinen

Arkipiispa Leo on myöntänyt seuraava huomionosoituksen 6.8.2023, luovutus 8.9.2023:
Pekka Hytönen, PKR R

Arkipiispa Leo on myöntänyt seuraavat huomionosoitukset 7.8.2023:
Pekka Jeskanen, PKR M1
Pentti Joska, PKR M1
Pekka Juhani Suomalainen, PKR M1
Matti Joska, PKR M1
Seija Mantsinen, PKR M1
Paavo Ryhänen, PKR M1
Eila Ronkainen, PKR M1

Markku Ylönen, PKR M1

Arkipiispa Leo on myöntänyt seuraavan huomionosoituksen 14.8.2023, luovutus 3.9.2023:
Pentti Huovinen, PKR R1

Arkipiispa Leo on myöntänyt seuraavan huomionosoituksen 16.8.2023, luovutus 3.9.2023:
Anneli Nuottajärvi, PKR R1

Piispa Elia on myöntänyt seuraavat siunauskirjat 17.8.2023, luovutus 3.9.2023:
Asta Kivijärvi
Nina Sivula

Esitys:

Merkitään tiedoksi.

Päätös:

Esityksen mukaan.

Aika ja paikka alussa mainitut

Puheenjohtaja

Leo
Helsingin ja koko Suomen arkkipiispa

Pöytäkirjan tarkastajat

Marko Patronen
(lukuunottamatta § 58)

Matti Tolvanen

nunna Elisabet
(§ 58)

Kirkollishallituksen istunnon sihteeri

Jouni Heino

PÖYTÄKIRJAN TARKASTUS

Kirkollishallituksen istunnon 31.8.2023 pöytäkirja on tarkastettu 13.9.2023 ja todettu se kokouksen kulun mukaiseksi.

Pöytäkirja on lisätty kirkon internetsivuille 14.9.2023 ja määräaika oikaisuvaatimukselle ja valitukselle lasketaan edellä mainitusta päivämäärästä.